

Examen VMBO-GL en TL
2025

tijdvak 1
woensdag 14 mei
9.00 - 11.00 uur

maatschappijkunde CSE GL en TL

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 42 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 60 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Politiek en beleid

tekst 1

‘Thuiswerkwet’ van D66 en GroenLinks sneuvelt in Eerste Kamer

Een wetsvoorstel van D66 en GroenLinks waardoor werkgevers een verzoek om thuis te mogen werken niet meer zomaar zouden mogen weigeren, is gesneuveld in de Eerste Kamer. De fracties van BBB, VVD, PVV, JA21, FVD, SGP en 50PLUS stemden tegen, waardoor het voorstel met de kleinst mogelijke meerderheid is verworpen.

bron: noordhollandsdagblad.nl van 26 september 2023

Lees tekst 1.

- 1p **1** Van welk recht van het parlement hebben Tweede Kamerleden van D66 en GroenLinks gebruikgemaakt?
- A** het budgetrecht
 - B** het recht om moties in te dienen
 - C** het recht van amendement
 - D** het recht van initiatief

Zie tekst 1.

- 1p **2** Het parlement heeft twee hoofdtaken.
→ Welke hoofdtaak van het parlement hebben de Eerste Kamerleden in tekst 1 vervuld?

Zie tekst 1.

- 1p **3** Hoeveel Eerste Kamerleden hebben tegen de wet gestemd?
- A** 38
 - B** 51
 - C** 76
 - D** 113

tekst 2

Ontslagbrief wethouder Egbert van Dijk is nu ook binnen

Egbert van Dijk heeft zich in de 2,5 jaar als wethouder als een vis in het water gevoeld. Dat schrijft hij in zijn ontslagbrief aan de gemeenteraad van De Wolden. Hij strooit daarin uitgebreid met bedankjes naar de mensen in het gemeentehuis, de politiek en de inwoners van de gemeente De Wolden. Van Dijk wordt gedeputeerde.

bron: de-wolden.nieuws.nl van 29 juni 2023

Lees tekst 2.

- 1p 4 Egbert van Dijk verandert van baan.
Welke overstap maakt Egbert van Dijk?
- A Hij vertrekt als lid van de gemeenteraad en wordt nu lid van het dagelijks bestuur van de gemeente.
 - B Hij vertrekt als lid van de gemeenteraad en wordt lid van de Provinciale Staten.
 - C Hij vertrekt als lid van het college van B en W en wordt lid van de Eerste Kamer.
 - D Hij vertrekt als lid van het dagelijks bestuur van de gemeente en wordt lid van het dagelijks bestuur van de provincie.

tekst 3

Mogen leden van het Koninklijk Huis eigenlijk stemmen?

Waarschijnlijk gaat slechts 55 procent van de Nederlanders deze week naar de stembus om te stemmen voor de Provinciale Staten en waterschappen. Hoe zit dat eigenlijk met de leden van ons koningshuis? Leden van het Koninklijk Huis hebben wel het recht om te stemmen bij verkiezingen.

De koning(in) heeft formeel wel stemrecht, maar oefent dit recht niet uit om de onpartijdigheid van de monarchie te garanderen.

bron: nu.nl van 28 februari 2023

Lees tekst 3.

- 2p 5 De koning vervult een aantal rollen in de Nederlandse samenleving. Een rol van de koning is bijvoorbeeld de aanmoedigende rol.
→ Leg uit bij welke **andere** rol van de koning zijn keuze past om **geen** gebruik te maken van het stemrecht.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
Dit past bij de ... rol, want ...

- 2p 6 Hieronder staan vier kenmerken of uitgangspunten van verschillende politieke stromingen.
- 1 globalisering wordt gezien als een bedreiging voor het land
 - 2 proberen zo min mogelijk deel te nemen aan internationale organisaties zoals de EU
 - 3 willen met geweld ingrijpende ondemocratische veranderingen in de samenleving bereiken
 - 4 zijn groot voorstander van internationale solidariteit
- Geef per kenmerk/uitgangspunt aan of dit wel of niet hoort bij de nationalistische stroming.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan met wel of niet.

1 = ...

2 = ...

3 = ...

4 = ...

tekst 4

Tientallen Kamervragen over PFAS¹⁾-verspreiding Chemours

Kamerleden van D66, GroenLinks, PvdA, SP en PvdD hebben donderdag samen 46 Kamervragen gesteld naar aanleiding van de Zembla-uitzending over het met PFAS verontreinigde water in de omgeving van chemiefabriek Chemours in Dordrecht. De vragen zijn gericht aan de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat en de ministers van Infrastructuur en Waterstaat en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

noot 1 PFAS zijn chemische stoffen die door de mens zijn gemaakt. PFAS kunnen een negatief effect hebben op milieu en gezondheid. (RIVM)

bron: bnnvara.nl van 29 juni 2023

Lees tekst 4.

- 2p 7 Media kunnen een aantal functies vervullen voor de democratie, bijvoorbeeld de informatiefunctie en de controle- of waakhondfunctie.
- Geef aan welke **andere** functie voor de democratie het televisieprogramma Zembla heeft vervuld.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
Zembla heeft de ... functie vervuld, want uit tekst 4 blijkt ...

tekst 5

Een glaasje bij de kapper of in de boekwinkel?

Deze week diende het Kamerlid Thierry Aartsen een wetsvoorstel in dat het zogeheten ‘blurring’ moet toestaan. Blurring is het vervagen van grenzen tussen winkels en dienstverleners en horeca, waardoor bijvoorbeeld alcohol ook bij de kapper of in een kledingzaak mag worden geschonken. Aartsen: “Het klopt dat we dit al heel lang willen en daarom moet het er nu eindelijk van komen. Ondernemers moeten zoveel mogelijk ruimte krijgen om creatief en innovatief te zijn. Ze willen inspelen op de behoefte van de klanten.”

bron: ad.nl van 22 april 2023

Lees tekst 5.

- 2p 8 Het wetsvoorstel in tekst 5 past goed bij een politieke stroming. In tekst 5 is een uitgangspunt van deze politieke stroming te herkennen.
- Welke politieke stroming is dit?
 - Welk uitgangspunt van deze politieke stroming is te herkennen in tekst 5?

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

De politieke stroming is: ...

Het uitgangspunt dat te herkennen is: ...

tekst 6

Het volk versus de elite

Onder ... partijen verstaan verschillende onderzoekers ‘partijen die uitdragen dat de samenleving wordt verdeeld in twee vijandelijke groepen, ‘het pure volk’ versus ‘de corrupte elite’, en die beweren dat politiek een uitdrukking moet zijn van de algemene wil van het volk’.

bron: rtlnieuws.nl van 25 november 2023

Lees tekst 6.

- 1p 9 Wat moet er op de puntjes in tekst 6 worden ingevuld?
- A conservatieve
 - B ecologische
 - C extremistische
 - D populistische

tekst 7

EU wordt het eens over olieboycot van Rusland

De EU stopt eind dit jaar met de invoer van vrijwel alle Russische olie. Deze boycot waartoe de Europese regeringsleiders maandag iets voor middernacht besloten, treft volgens betrokkenen ongeveer 90 procent van de huidige Russische olie-export naar Europa. Volgens EU-president Michel toont de EU met dit besluit dat ze 'sterk, ferm en eensgezind' is.

bron: volkskrant.nl van 31 mei 2022

Lees tekst 7.

- 1p **10** Welke Europese instantie heeft tot de boycot in tekst 7 besloten?
- A** de Europese Commissie
 - B** de Europese Raad
 - C** het Europees Parlement
- 2p **11** Hieronder staan vier uitspraken over de burgemeester.
- 1 De burgemeester beslist welke wethouders worden aangesteld.
 - 2 De burgemeester is verantwoordelijk voor de veiligheid in de gemeente.
 - 3 De burgemeester is lid van de gemeenteraad.
 - 4 De burgemeester is altijd lid van de grootste partij in de gemeente.
- Geef per uitspraak aan of deze juist of onjuist is.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan met juist of onjuist.*
- 1 = ...
 - 2 = ...
 - 3 = ...
 - 4 = ...

tekst 8

Kwart ANWB-leden financieel in de knel door benzineprijs

26 procent van de ANWB-leden zit door de huidige benzineprijzen financieel in de knel, blijkt uit nieuw onderzoek onder 1201 ANWB-leden. Er wordt vooral bezuinigd op de dagelijkse boodschappen om toch te kunnen blijven autorijden. De ANWB wil daarom dat de geplande verhoging van 21 cent op accijns¹⁾ en btw op brandstof eind dit jaar niet doorgaat.

De ANWB vindt dat de aangekondigde accijnsverhoging van tafel moet en dringt daar regelmatig op aan bij de politiek. De ANWB pleit voor een toekomstbestendige vorm van autobelastingheffing. Alleen zo houden we mobiliteit betaalbaar voor iedereen.

noot 1 accijns = soort belasting

bron: anwb.nl van 18 september 2023

Lees tekst 8.

- 2p 12 De ANWB is een belangengroep. Een kenmerk van belangengroepen is dat ze bepaalde belangen nastreven.

→ Noem een **ander** kenmerk van belangengroepen en geef aan dat uit tekst 8 blijkt dat de ANWB daaraan voldoet.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

Ander kenmerk: ...

De ANWB voldoet daaraan, want in tekst 8 staat ...

tekst 9

Minister Adema weer door het stof

Landbouwminister Piet Adema erkent dat hij de Tweede Kamer beter op de hoogte had moeten houden van de gang van zaken rondom de strengere mestregels waar Nederland van de Europese Commissie aan moet voldoen. Hij had een 'aanvullend signaal' moeten geven over de zorgen die daarover leefden in Brussel, vindt hij achteraf. Dat hij dat naliet, zegt hij te betreuren. De minister moet zich woensdagmiddag verantwoorden in de Tweede Kamer over de mestregels.

bron: omroepfryslan.nl van 24 januari 2023

Lees tekst 9.

- 2p **13** In tekst 9 zijn de twee plichten te herkennen die ministers en staatssecretarissen hebben ten opzichte van het parlement. Een van deze plichten is de verantwoordingsplicht.

→ Noem de **andere** plicht van ministers en staatssecretarissen ten opzichte van het parlement.

→ Citeer uit tekst 9 een zin waarin deze plicht te herkennen is.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

De plicht: ...

Een zin uit tekst 9: ...

tekst 10

Hongaarse boekwinkel krijgt 32.000 euro boete voor lhbti-boek¹⁾

Een grote Hongaarse boekwinkel heeft afgelopen week een boete van omgerekend zo'n 32.000 euro gekregen omdat het een boek met een lhbti-thema duidelijk herkenbaar in de kast had staan. Een Hongaarse wet verbiedt dat kinderen dit soort thema's onder ogen krijgen, dus had de Hongaarse vertaling van de populaire reeks Heartstoppper in folie gewikkeld moeten zijn.

De conservatieve regering van de Hongaarse premier Orbán verbood in 2021 om homoseksualiteit te "vertonen of promoten" voor kinderen onder de 18.

noot 1 De afkorting lhbti staat voor lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen, transgender- en intersekse personen.

bron: nos.nl van 17 juli 2023

Lees tekst 10.

- 1p 14 De Europese Unie heeft een aantal doelstellingen. Hongarije is een lidstaat van de Europese Unie.
- Met welke doelstelling van de Europese Unie botst de Hongaarse wet uit tekst 10?
- met de doelstelling
- A economische samenwerking
 - B het garanderen van Europese waarden
 - C vrede
 - D vrij verkeer voor personen

tekst 11

Ouders lieten zoontje (8) diefstallen plegen

Pas 8 jaar was het jongetje, toch werd hij door zijn ouders meegenomen op rooftocht langs drogisterijen. Hij liep met gestolen parfums naar buiten terwijl ook zijn ouders wat flesjes meenamen zonder af te rekenen. “Ze brengen hun 8-jarige kind zo op het criminele pad,” zei de officier van justitie donderdag 30 november. De verdachten werden op 18 augustus betrapt in Waddinxveen.

De officier van justitie nam het de ouders zeer kwalijk dat ze misbruik hebben gemaakt van de kwetsbare positie van hun eigen zoontje. “Zij zijn er verantwoordelijk voor dat hij opgroeit in een veilige omgeving. Voor die verantwoordelijkheid en voor de belangen van hun zoon hebben ze totaal geen oog gehad.”

Het Openbaar Ministerie eiste tegen de vader en moeder twaalf maanden cel waarvan drie maanden voorwaardelijk.

De ... deed donderdag 30 november meteen uitspraak.

bron: hartvanwaddinxveen.nl van 30 november 2023

Lees tekst 11.

- 1p 15 Welke strafrechter of rechterlijke instantie moet er op de puntjes in tekst 11 worden ingevuld?
- A Hoge Raad
 - B kantonrechter
 - C meervoudige kamer
 - D politierechter

Zie tekst 11.

- 1p 16 Er zijn verschillende theorieën die crimineel gedrag proberen te verklaren. → Leg uit met welke theorie op basis van tekst 11 te verklaren is dat het jongetje parfum heeft gestolen.

Zie tekst 11.

- 1p 17 Een rechtszitting bestaat uit verschillende onderdelen. Welk onderdeel van de rechtszitting komt aan bod in tekst 11?
- A de tenlastelegging
 - B het pleidooi
 - C het requisitoir
 - D het verhoor

Zie tekst 11.

- 1p 18 Zijn er strafrechtelijke gevolgen voor het jongetje en zo ja, welke?
- A Ja, de officier van justitie gaat hem een schikkingsvoorstel doen.
 - B Ja, de politie gaat hem doorsturen naar Halt.
 - C Ja, hij zal in een aparte rechtszitting voor een kinderrechter moeten verschijnen.
 - D Nee, hij zal niet strafrechtelijk worden vervolgd.
- 2p 19 Hieronder staan twee uitgangspunten van het Nederlandse strafrecht.
- Maak **beide** uitgangspunten kloppend door steeds de juiste keuze te maken. Schrijf de kloppende zinnen op.
- 1 De ... (kies uit: rechter / wet) bepaalt welke straf ... (kies uit: maximaal mag / minimaal moet) worden gegeven.
 - 2 Iedereen wordt voor ... (kies uit: onschuldig / schuldig) gehouden totdat zijn ... (kies uit: onschuld / schuld) door de rechter is vastgesteld. Bij gebrek aan bewijs volgt ... (kies uit: strafvermindering / vrijspraak).

tekst 12

Rotterdam heeft deze zomer al honderden verkeershufters beboet

Rotterdam pakt verkeershufters steeds harder aan. Alleen al in de maanden juni en juli zijn meer dan 260 bekeuringen uitgedeeld voor het rijden in 'herriebakken' met een knallende uitlaat of harde muziek, maar ook voor overdreven hard rijden, rijden zonder rijbewijs en/of gordel en het rijden in gestolen auto's.

De Rotterdamse aanpak is zo succesvol dat "bestuurders elkaar onderling bellen om niet meer naar de stad te komen vanwege de controles", meldt Rijnmond.

De gemeente begon twee jaar geleden met de nieuwe aanpak, nadat vooral in de binnenstad bewoners en ondernemers klaagden over overlast.

bron: nos.nl van 26 augustus 2023

Lees tekst 12.

- 2p 20 Leg uit dat de Rotterdamse aanpak in tekst 12 repressief is **en** een preventieve werking heeft.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
- De Rotterdamse aanpak is repressief, want ...
- De Rotterdamse aanpak heeft een preventieve werking, want ...

tekst 13

Het begrip majesteitsschennis¹⁾ bestaat sinds 2020 niet meer in de Nederlandse wet.

Op 1 januari 2020 verdween het artikel over majesteitsschennis na bijna twee eeuwen uit het wetboek. Daarop stond tot dat moment een maximale gevangenisstraf van 5 jaar. Er kwam geen nieuwe wet voor in de plaats.

noot 1 majesteitsschennis = belediging van de koning(in)

bron: rtlnieuws.nl van 21 september 2022

Lees tekst 13.

1p 21 Leg uit dat uit tekst 13 blijkt dat criminaliteit relatief is.

tekst 14

Minister Weerwind bezoekt gevangenis Veenhuizen

Demissionair minister voor Rechtsbescherming Franc Weerwind heeft een werkbezoek gebracht aan gevangenis Veenhuizen. Weerwind ging onder andere in gesprek met twee gedetineerden¹⁾ die op de vadervleugel verblijven. Op deze afdeling is plek voor 23 gemotiveerde gedetineerden die vader zijn en tijdens hun detentie in staat worden gesteld om de band met hun kind(eren) zo goed mogelijk te kunnen onderhouden. Minister Weerwind: “Vaders leren door deze contacten hoe belangrijk hun gezin en leven buiten de gevangenis is, waardoor ze na hun straf minder snel de fout ingaan”.

noot 1 gedetineerde = iemand met een vrijheidsstraf

bron: dekrantnieuws.nl van 10 november 2023

Lees tekst 14.

1p 22 Er zijn verschillende theorieën die crimineel gedrag proberen te verklaren. Met welke theorie kan het idee van de vadervleugel in gevangenis Veenhuizen onderbouwd worden?
met de

- A anomietheorie
- B bindingstheorie
- C etikettentheorie
- D neutraliseringstheorie

- 2p 23 *Zie tekst 14.*
- Straffen hebben verschillende doelen, waaronder vergelding en beveiliging van de samenleving.
- Leg uit welke **twee andere** doelen van straffen te herkennen zijn in tekst 14.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
- 1 Het doel ..., want in tekst 14 staat ...
 - 2 Het doel ..., want in tekst 14 staat ...

tabel 1

Halt-verwijzingen

type verwijzing	2020	2021	2022
vanwege overtreding	6.109	3.651	3.489
vanwege leerplicht	954	1.245	1.455
vanwege misdrijf	3.515	2.298	2.205

bron: Jaarverslag 2022 Halt

- 2p 24 *Bekijk tabel 1.*
- In tabel 1 staat het aantal verwijzingen naar Halt in de jaren 2020, 2021 en 2022 vanwege een overtreding, een misdrijf en vanwege het niet voldoen aan de leerplicht.
- Hieronder staan vier uitspraken naar aanleiding van tabel 1.
- 1 Alle verwijzingen naar Halt zijn gedaan door de politie.
 - 2 Het aantal verwijzingen vanwege overtredingen en misdrijven is tussen 2020 en 2021 afgenomen.
 - 3 In 2022 heeft Halt 3.489 keer een kortdurende hechtenis opgelegd.
 - 4 Jongeren worden steeds vaker doorverwezen wegens spijbelgedrag.
- Geef per uitspraak aan of deze juist of onjuist is.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan met juist of onjuist.*
- 1 = ...
 - 2 = ...
 - 3 = ...
 - 4 = ...

tabel 2

Een aantal geregistreerde misdrijven in Nederland

misdrijf	2021	2022	2023
diefstal en inbraak met geweld	5.545	5.965	6.005
heling	5.545	6.600	6.850
witwassen	2.475	1.535	1.460
discriminatie	555	410	510
drugsmisdrijven: softdrugs	5.525	4.725	5.375
rijden onder invloed	31.910	42.745	42.210
vernietiging openbaar vervoer	810	820	560
openlijk geweld tegen persoon	3.390	4.085	4.055

bron: Stichting Cito - opendata.cbs.nl

Bekijk tabel 2.

- 1p 25 Om een beeld te krijgen van de omvang van de criminaliteit in Nederland wordt gebruikgemaakt van verschillende soorten onderzoeken en statistieken.

Welk soort onderzoek of statistiek zal een vollediger beeld kunnen geven van de werkelijke omvang van 'rijden onder invloed' dan tabel 2?

- A daderonderzoek
- B politiestatistieken
- C slachtofferonderzoek

Zie tabel 2.

- 1p 26 Tabel 2 geeft geen volledig beeld van het werkelijke aantal gevallen van 'openlijk geweld tegen persoon'.

→ Geef hiervoor een verklaring.

Zie tabel 2.

- 1p 27 Hieronder staan twee uitspraken over tabel 2.

1 Het aantal geregistreerde misdrijven in tabel 2 dat onder de Opiumwet valt, was in 2022 lager dan in 2023.

2 Twee soorten misdrijven uit tabel 2 staan in de Wegenverkeerswet.

→ Geef per uitspraak aan of die juist of onjuist is.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan met juist of onjuist.

1 = ...

2 = ...

tekst 15

Yuverta vmbo in Utrecht morgen weer open na online dreigement

Het Yuverta vmbo in Utrecht gaat morgen weer open, nadat de school vandaag gesloten was vanwege een online dreigement.

De zogenoemde driehoek, waarin ... en de burgemeester overleggen, vindt dat het normale leven zoveel mogelijk door moet gaan en dat het sluiten van een school een uiterste maatregel moet zijn. "Om die reden hebben we vanochtend contact opgenomen met de school en vanuit de driehoek geadviseerd dat ze weer open kunnen", laat een woordvoerder van de Utrechtse burgemeester Dijksma weten.

De school is geschrokken van het dreigement: "Als de dreiging binnenkomt weet je niet hoe serieus je het moet nemen. Je gaat meteen in de 'zorgstand'; zijn de leerlingen veilig? Zijn de medewerkers veilig?", omschrijft een woordvoerder het gevoel dat ze had na het dreigement.

bron: rtvutrecht.nl van 25 mei 2023

Lees tekst 15.

- 1p 28 Wat moet er op de puntjes in tekst 15 worden ingevuld?
- A de gemeenteraad, de wethouder van veiligheid
 - B de gemeenteraad, het Openbaar Ministerie
 - C de politie, de wethouder van veiligheid
 - D de politie, het Openbaar Ministerie

Zie tekst 15.

- 1p 29 Criminaliteit kent twee soorten gevolgen: materiële en immateriële. Uit tekst 15 blijkt dat het online dreigement met zekerheid een van deze soorten gevolgen heeft gehad.

→ Leg uit of uit tekst 15 blijkt dat het online dreigement materiële gevolgen heeft gehad of immateriële gevolgen heeft gehad.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

Uit tekst 15 blijkt: ... (kies uit: materiële / immateriële) gevolgen, want ...

tekst 16

Ontsnappen uit gevangenis niet strafbaar, maar helper wacht wel straf

Ontsnappen uit een gevangenis. Door de jaren heen zijn er in binnen- en buitenland genoeg pogingen hiertoe gedaan en in veel Hollywoodfilms lukt het nog vaak ook. Een verdachte die vandaag in de rechtbank terechtstaat, had minder geluk. Hij hielp een gedetineerde bij een ontsnappingspoging in oktober maar ze werden beiden gepakt.

Strafrechtdeskundige Henny Sackers zegt tegen RTL Nieuws dat een poging doen om te ontsnappen niet strafbaar is, omdat het wordt gezien als een oerdrang naar vrijheid die ieder mens heeft.

Hulp bij een ontsnappingspoging is wel strafbaar, geeft Sackers aan. "Dat is een groot verschil met de ontsnappingspoging zelf."

bron: rtlnieuws.nl van 10 januari 2023

Lees tekst 16.

- 1p 30 De Nederlandse rechtsstaat heeft verschillende kenmerken. Volgens welk kenmerk mag de gedetineerde die probeerde te ontsnappen uit de gevangenis, niet bestraft worden door de rechter?
- A Alle burgers zijn voor de wet gelijk.
 - B Er is sprake van een machtscheiding.
 - C Er is sprake van rechtshandhaving.
 - D Het legaliteitsbeginsel geldt.
- 1p 31 Voor een aantal veelvoorkomende strafbare feiten kan de officier van justitie zelf een strafbeschikking opleggen. Hieronder staan vijf verschillende sancties.
- 1 geldboete
 - 2 gevangenisstraf
 - 3 hechtenis in huis van bewaring
 - 4 schadevergoeding
 - 5 taakstraf
- Welke **drie** sancties kan een officier van justitie opleggen als hij een strafbeschikking oplegt? Noteer alleen de nummers.

tekst 17

Mishandelen ambtenaren

Een vrouw (27) uit Schijndel heeft dinsdagmiddag van de rechter een taakstraf van 150 uur gekregen voor poging tot zware mishandeling van een ambtenaar van de gemeente Meierijstad. Dat laat Omroep Brabant Nieuws weten. Ook moet ze een schadevergoeding van € 2000 betalen en kreeg ze een voorwaardelijke celstraf van twee maanden voor als ze nog een keer de fout in gaat.

De voormalig wereldkampioene kickboksen sloeg in november 2023 twee ambtenaren tijdens een gesprek. Het was een gesprek waarin mogelijk de bijstandsuitkering van de verdachte gestopt zou worden omdat er vermoedens waren van fraude. Dat gesprek werd grimmig en escaleerde volledig.

bron: tvschijndel.nl van 16 januari 2024

Lees tekst 17.

- 1p 32 Welke soort sancties heeft de vrouw gekregen?
- A een bijkomende straf, een hoofdstraf en een maatregel
 - B een bijkomende straf en twee hoofdstraffen
 - C een hoofdstraf en twee bijkomende straffen
 - D een hoofdstraf en twee maatregelen
 - E een maatregel en twee hoofdstraffen
- 1p 33 Wie leest in een rechtszitting de aanklacht voor?
- A de advocaat
 - B de officier van justitie
 - C de rechter
 - D het slachtoffer

Analyse maatschappelijk vraagstuk: vappende jongeren

Bij de beantwoording van de vragen 34 tot en met 42 maak je gebruik van de teksten 1 tot en met 3 en afbeelding 1 van het bronnenboekje.

Lees tekst 1.

- 4p **34** 'Vappende jongeren' is een maatschappelijk vraagstuk. Een maatschappelijk vraagstuk heeft een aantal kenmerken. Een kenmerk is dat veel mensen de situatie onwenselijk vinden en in strijd vinden met bepaalde waarden en/of normen.
- Noem **twee andere** kenmerken van een maatschappelijk vraagstuk die in tekst 1 naar voren komen.
 - Geef voor elk kenmerk aan dat uit tekst 1 blijkt dat dit kenmerk van toepassing is.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
- Kenmerk 1: ...
- Dit blijkt uit tekst 1, want ...
- Kenmerk 2: ...
- Dit blijkt uit tekst 1, want ...

Zie tekst 1.

- 2p **35** NOS Stories is een online nieuwsplatform gericht op jongeren van 13 tot en met 18 jaar.
- Media zoals NOS Stories vervullen een aantal functies die van belang zijn voor een democratie. Een van die functies is de controle- of waakhondfunctie.
- Leg uit wat de controle- of waakhondfunctie inhoudt.
 - Leg vervolgens uit dat NOS Stories de controle- of waakhondfunctie heeft vervuld.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
- De controle- of waakhondfunctie houdt in dat ...
- NOS Stories heeft deze functie vervuld, want ...

Lees tekst 2.

- 2p 36 In tekst 2 worden verschillende betrokkenen bij het vraagstuk 'vapende jongeren' genoemd, waaronder jongeren en het kabinet.

→ Noem **twee andere** betrokkenen uit tekst 2 die tegengestelde belangen hebben.

→ Geef bij deze betrokkenen ook de belangen die tegengesteld zijn.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

Betrokkene(n) 1: ...

Belang van deze betrokkene(n): ...

Betrokkene(n) 2: ...

Tegengesteld belang van deze betrokkene(n): ...

Zie tekst 2.

- 1p 37 Politieke besluitvorming verloopt in een aantal fasen.

Welke fase gaat van start op 1 januari 2024 in plaats van op 1 oktober 2023?

A fase 1: agendavorming

B fase 2: beleidsvoorbereiding

C fase 3: beleidsbepaling

D fase 4: beleidsuitvoering

Bekijk afbeelding 1.

- 2p 38 De massamedia hebben verschillende functies voor de samenleving en het individu, bijvoorbeeld de amusementsfunctie.

→ Leg uit welke **twee andere** functies voor de samenleving en het individu afbeelding 1 kan vervullen.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

1 Afbeelding 1 kan de ... functie vervullen, want ...

2 Afbeelding 1 kan de ... functie vervullen, want ...

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

- 1p 39 Een maatschappelijk vraagstuk kan vanuit verschillende invalshoeken bekeken worden, bijvoorbeeld vanuit de politiek-juridische invalshoek. Hieronder staan vier vragen over het vraagstuk 'vappende jongeren'. Welke vraag is gesteld vanuit de politiek-juridische invalshoek?
- A Hoe kijkt men in andere Europese landen aan tegen jongeren die vaperen?
 - B Is er een verband tussen de maatschappelijke positie van jongeren en de kans dat zij vaperen?
 - C Wat is de rol van de media bij de beeldvorming over vaperen?
 - D Welke machtsmiddelen hebben organisaties als het Longfonds in hun strijd om het aantal vappende jongeren te verminderen?

Lees tekst 3.

- 1p 40 Via TikTok kunnen jongeren beïnvloed worden om te gaan vaperen. Er zijn verschillende theorieën over beïnvloeding van mensen door de media. Welke theorie is te herkennen in regels 10-12 van tekst 3?
- A de agendatheorie
 - B de framingtheorie
 - C de injectienaaldtheorie

Zie tekst 3.

- 1p 41 Leg uit welke invloed TikTok-video's van bekende influencers die aan het vaperen zijn, op jongeren kunnen hebben volgens de theorie van de selectieve perceptie. Gebruik het begrip 'referentiekader' in je uitleg.

- 2p 42 In tekst 3 staat dat bekende artsen willen dat bekende tiktokkers stoppen met het roken van e-sigaretten in hun video's. Of iemand dit een goed idee vindt of niet, heeft te maken met de waarden die die persoon belangrijk vindt.

→ Vind jij dat TikTok-influencers mogen vaperen in hun video's?

→ Geef een argument voor jouw mening.

→ Noem de waarde achter jouw argument.

Doe het zo: neem een van de onderstaande mogelijkheden over en vul het antwoord aan.

Ja, ik vind dat TikTok-influencers mogen vaperen in hun video's.

Mijn argument hiervoor is ...

De waarde die bij mijn argument past is ...

of

Nee, ik vind dat TikTok-influencers **niet** mogen vaperen in hun video's.

Mijn argument hiervoor is ...

De waarde die bij mijn argument past is ...

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.